

5. Kırgız Şair Ceñicok (Ötö) Kökö Uulu’nun “Balam Cok” (Çocuğum Yok) ve “Calgız Tal” (Yalnız Söğüt) Adlı Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu¹

Mustafa KUNDAKCI ²

APA: Kundakçı, M. (2025). Kırgız Şair Ceñicok (Ötö) Kökö Uulu’nun “Balam Cok” (Çocuğum Yok) ve “Calgız Tal” (Yalnız Söğüt) Adlı Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (46), 68-81. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15490075>

Öz

19.yüzyıl Kırgız Edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Ceñicok, şiirleriyle yaşadığı döneme damgasını vurmuştur. Özellikle atışma türünde üstün bir yeteneğe sahip olan Ceñicok hayatı boyunca hiçbir atışmada yenilmemiştir. Şiirlerinde kıvraklığı ve söz ustalığı ile öne çıkan şair; daha çok insanı, hayatı, tabiatı konu alan şiirlerinde sosyal meseleleri ve bireysel duyguları, Kırgız kültürünün zengin geçmişinden yararlanarak öğüt verici bir şekilde dile getirmiştir. Küçük yaştan itibaren zor bir hayat geçiren şairin, şahsi hayatıyla ilgili şiirleri de mevcuttur. Özellikle yalnızlık temasının ön planda olduğu şiirleri Balam Cok (Çocuğum yok) ve “Calgız Tal” (Yalnız Ağaç) adlı şiiridir. Bu makalede Kırgız şair Ceñicok’un özellikle “Balam Cok (Çocuğum Yok)” ve “Calgız Tal (Yalnız Söğüt)” adlı şiirleri başta olmak üzere şiirlerinde yoğun bir şekilde işlediği yalnızlık temasının edebi, toplumsal ve bireysel yansımaları analiz edilmiştir. Yalnızlık duygusu, Ceñicok’un yaşam öyküsü ile iç içe geçmiş bir arman (keder) motifi olarak şiirlerinde belirgin bir yer tutar. Şiirlerde çocuksuzluk, toplumsal soyun devam edememesi ve bireysel anlam arayışı, yalnızlık duygusunun somut göstergeleri olarak karşımıza çıkar. “Balam Cok” şiiri, çocuksuzluk üzerinden şekillenen yalnızlık hissinin epik ve lirik bir dille işlendiği başyapıttır. Ceñicok’un hayatında çocuksuzluk, sadece fiziksel bir yokluk değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal bir dışlanmışlık olarak tezahür eder. Özellikle Kırgız toplumunda neslin devamı, erkeğin itibarı ve yaşlılıkta bakımı ile doğrudan ilişkilidir. Bu toplumsal yapı içerisinde çocuk sahibi olamamak, yalnızlığı hem fiziksel hem de metafiziksel bir boyuta taşır. “Calgız Tal” şiirinde ise şair, küçük yaştan itibaren hayatının en önemli öğelerinden biri olan yalnızlık duygusunu, Bakayır adlı bir yerde tabiatın soyutlanmış, dışlanmış gibi yalnız başına duran ağaçtan ilhamla kendi hayatını, yalnızlığını ağaçla sohbet ederek, dertleşerek dile getirmiştir. Şairin bireysel yaşamından ortaya çıkan bu eser, doğa-insan ilişkisi, yalnızlık, toplumsal dışlanma gibi evrensel temaları işlerken, Kırgız edebi geleneğinin zenginliğini de ortaya koyar. “Calgız Tal” ve “Balam Cok” şiirleri, Ceñicok’un, hem bireysel yaşantısından hem de içinde bulunduğu toplumsal koşullardan beslenerek ortaya çıkmış, biyografik, psikolojik ve toplumsal farklılıkları birleştirdiği derinlikli ve çok katmanlı edebi

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %15

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 16.04.2025-**Kabul Tarihi:** 20.05.2025-**Yayın Tarihi:** 22.05.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15490075>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı / Assoc. Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education, Department of Turkish Language Teaching, Department of Turkish and Social Studies Education (Bolu, Türkiye), , **eposta:** mustafa.kundakci@ibu.edu.tr **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-6092-4043> **ROR ID:** <https://ror.org/01x1q83> **ISNI:** 0000 0001 0720 3140 **Crossref Funder ID:** 501100002668

eserlerindendir. Bu şiirlere bakıldığında şair, toplumdan uzaklaşmış, dışlanmış yalnız kalmış bir insan gibidir, ayrıca bu şiirler şairin iç dünyasını yansıtan bir ayna görevi üstlenmektedir. Bu şiirler, klasik Kırgız edebiyatında bireysel duyguların derin ve estetik bir şekilde ifade edilebileceğinin en güzel örneklerinden biridir. Aynı zamanda Ceñicok'un şairlik kudretini ve edebi düşünce zenginliğini gösteren birer şaheserdir.

Anahtar kelimeler: Kırgız, Şiir, Şair, Ceñicok, Yalnızlık

The Feeling of Loneliness in The Poems "Balam Cok" (I Have No Children) and "Calgız Tal" (Lonely Willow) by The Kyrgyz Poet Ceñicok (Ötö) Kökö Uulu³

Abstract

Ceñicok, one of the most important representatives of 19th century Kyrgyz literature, left his mark on the period he lived in with his poems. Ceñicok, who had a superior talent especially in the quarrel genre, never lost in a quarrel throughout his life. The poet, who stands out with his agility and mastery of words in his poems; in his poems mostly about people, life and nature, he expressed social issues and individual feelings in an admonitory way by benefiting from the rich history of Kyrgyz culture. The poet, who had a difficult life since his early age, also has poems about his personal life. His poems, where the theme of loneliness is especially prominent, are Balam Cok (I have no children) and "Calgız Tal" (Lonely Tree). This article analyzes the literary, social and individual reflections of the theme of loneliness, which Kyrgyz poet Ceñicok intensively uses in his poems, especially "Balam Cok (I have no children)" and "Calgız Tal (Lonely Willow)". The feeling of loneliness, as an arman (sadness) motif intertwined with Ceñicok's life story, has a prominent place in his poems. In the poems, childlessness, the inability to continue the social lineage and the search for individual meaning appear as concrete indicators of the feeling of loneliness. The poem "Balam Cok" is a masterpiece in which the feeling of loneliness shaped by childlessness is handled with an epic and lyrical language. In Ceñicok's life, childlessness manifests itself not only as a physical absence but also as a cultural and social exclusion. Especially in Kyrgyz society, the continuation of the generation is directly related to the reputation of men and their care in old age. In this social structure, not being able to have children carries loneliness to both a physical and metaphysical dimension. In the poem "Calgız Tal", the poet expressed his own life and loneliness, which has been one of the most important elements of his life since a young age, by talking to the tree and sharing his troubles, inspired by a tree standing alone, isolated from nature, as if excluded, in a place called Bakayır. This work, which emerged from the poet's individual life, deals with universal themes such as the nature-human relationship, loneliness, and social exclusion, while also revealing the richness of the Kyrgyz literary tradition. The poems "Calgız Tal" and "Balam Cok" are Ceñicok's deep and multi-layered literary works, which emerged by feeding on both his individual life and the social conditions he was in, and combine biographical,

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %15

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 16.04.2025-**Acceptance Date:** 20.05.2025-**Publication Date:** 22.05.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15490975>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

psychological, and social differences. When these poems are examined, the poet is like a person who is alienated from society, ostracized, and lonely, and these poems also serve as a mirror reflecting the poet's inner world. These poems are one of the best examples of how individual feelings can be expressed in a deep and aesthetic way in classical Kyrgyz literature. At the same time, they are masterpieces that show Cenicok's poetic power and richness of literary thought.

Keywords: Kyrgyz, Poetry, Poet, Cenicok, Loneliness

Giriş

Kırgız halkının söz ustası şairlerinden biri olan Ceñicok (Ötö) Kökö uulu 1860 yılında Talas bölgesindeki Sarı- Köbön köyünde dünyaya gelmiştir. Halk arasında “yel yetişemeyen Ceñicok, atışmaya dengi yok” denerek zamanında şöhreti Talas’tan Isık- Köl’e kadar yayılan yetenek sahibi çok büyük şair olan Ceñicok Ötö Kökö uulu, Kırgız şairleri içerisinde zirve isimlerden biridir.

Asıl adı Ötö olan Ceñicok daha küçük yaşta babasını sonra da annesini kaybetmiş, küçük yaşlardan itibaren hayatta hiçbir zaman yeri doldurulamayacak anne-baba şefkatinden yoksun olarak yetim ve öksüz büyümüştür. İnsanların arasında, evlerin eşiğinde dilencilik yaparak hayatta kalmaya çalışan şair, yetimlik ve fakirliğin yanı sıra hayatın zorluklarına dayanmaya çalışmış, bu da yetmiyormuş gibi halk arasında “Alaca” olarak bilinen “vitiligo” hastalığına yakalanmıştır. Bu amansız cilt hastalığına yakalanan Ceñicok’u cildindeki renk değişiminden dolayı insanlar da aralarına almayıp dışlamışlardır (Akmataliyev,2012:291).

Ötö, günlerden birgün çocuklarla oynarken Taşkara adlı zengin bir beyin köyüne gelir. Onu gören Taşkara, Ötö’nün hastalığını fark eder ve o çevrede bulunan insanlara bulaşabileceğini düşünerek “Bunu köye niçin getirdiniz” hastalığı bulaşır diyerekten yiğitlerine Ötö’yü Kara-Buura suyuna atmalarını emreder. Yiğitleri genç çocuğu Kara-Buura suyunun yanına getirir, onu öldürüp vebalinde kalmamak için merhamet edip Ötö’yü oradan geçmekte olan tüccarlara teslim ederek Aksı bölgesindeki dayılarının yanına kaçmasına yardımcı olurlar. Tüccarlar Ötö’yü de yanlarına alıp mallarını sürerek Kum-Bel geçidini geçip bugünkü Karavan (Kerben) adlı yere gelip Bekmurat adlı bir kişinin evinde misafir olarak kalır. Daha sonra Kara-Suu’lu Sadır adlı bir kişi bu çocuğu bana verin bizim yeğenimizmiş, dayılarının yanında olsun diyerek Ötö’yü yanına alır Kara-suu' ya getirir (Akmataliyev,2012:292). Gerçekten de Ötö’nün annesi Altınay, Aksılıdır, günümüzdeki Camı-Col ilçesindeki Kara-suu köyündendir (Akmataliyev,2012: 341). Sadır' ın eşi Ayke Talaslı olduğu için çocuğu hoş karşılayarak kendi çocuğu gibi bakar. Sadır ve eşi, Ötö’nün hastalığına çare bulmak için Kez-Art'ta yaşayan "Dalıcı" adlı bir tabibe götürerek kısa zamanda hastalığını iyileştirirler.

Kara-Suu’lu Sadır ve eşi Ayike, Ötö’nün zeki, akıllı ve yaşlılarından daha olgun olduğunu gördükleri için onu okula gönderirler. Ötö, okulda Arapça okuma yazmayı öğrenerek, Özbekçe aracılığı ile Doğu edebiyatı eserleriyle tanışmıştır. Kendini günden güne geliştiren Ötö’nün aynı zamanda İmanbay’ın medresesinde eğitim aldığı günden beri şiire olan merakı isteği ve kabiliyeti de yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlar. Dayısı onun şair olmasını istemese de engel de olmamıştır. Genç Ötö’nün, yaşamış olduğu zorluklar, hayatın iniş çıkışlarını kendi yaşlılarına göre daha erken yaşta fahmetmesine neden olur. Özünde şiire olan yatkınlığıyla dertlerini, yaşadığı acıları şiir ile dışa vurmaya başlayan genç şair, bütün dikkatini şiire vererek halk şiirlerini, masallarını, destanlarını diğer şairlerin çeşitli eserlerini ezberleyerek şairlik yeteneğini üst düzeye çıkarır. Git gide kendisi de kafiyeli bir şekilde şiirler üreterek arkadaşlarının, akrabalarının, yakınlarının yanında, halkın toplandığı yerlerde ve düğünlerde şiir ve

şarkılar söylemeye başlar. Ötö, zamanla kendisini daha da geliştirerek kendinden emin bir şekilde kalabalıklar arasında sahne almaya başlar (Akmataliyev,2015: 342).

Genç şair, kendini geliştirme ve doğaçlamalı şarkı söyleme yeteneğini güçlendirmeye çalıştığı dönemde bir gün dönemin çok meşhur şairi Nurmoldo ile karşılaşır. Karavan pazarında geniş halk kitlesini etrafında toplayan Nurmoldo ile ilk defa atışmaya giren genç şair Ötö, atışmayı kazanarak büyük bir şöhrete kavuşur. Bu atışmada kısa yenli kolsuz yelek giydiği için onun ismini bilmeyen kalabalık O'na "Ceni cok" (Yen'i yok) şair diye lakap takarlar (Akmataliyev,2012: 292). O günden itibaren Ötö halk arasında Ceñicok şeklinde anılmaya başlar.

Nurmoldo ile atışmasından sonra şöhreti kısa sürede yayılan Ceñicok; sadece Aksı bölgesinde değil Andican, Ketmen-Töbö, Talas civarında da nam salan ünlü bir şair olarak anılmıştır. O dönemin şairleri şiir söyleme yetenekleri doğrultusunda döneminin şöhrete ulaşmış saygıdeğer insanları olarak, önemli beylerle bir araya gelip, bir arada yemek yiyip, yöneticilerin bazı konularda aldıkları kararlarına yönelik düşüncelerini korkusuzca dile getirmişlerdir. Ceñicok da halk arasındaki saygınlığı ile beylerin değer verdiği, alınan kararlarda kendisine danışıldığı önemli bir şahsiyet olmuştur. Atışma türünde üstün bir yeteneğe sahip olan Ceñicok hayatı boyunca yaptığı hiçbir atışmada yenilmemiştir. Ceñicok, Kırgız sahasında atışma ve diğer konularda usta olan Toktogul, Arstanbek, Barpı, Nurmoldo, Nıyazaalı, Eşmambet gibi yetenekli şairler arasında yer almıştır (Kundakçı,2019,46-47). Ömrünü halka adayan Ceñicok, Talas'a geri gelmemiş yakalandığı amansız bir hastalık neticesinde Aksı civarındaki Kara-Suu bölgesinde 1918 yılında vefat etmiştir.

Ceñicok'un Şiir Anlayışı ve Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu

Şiir, hayatın en girift yanlarına şahitlik eden bir işlevle doğar. İnsana has her duyuş ve düşünüş şiirin kalıbında eriyerek farklı ve yeni bir suret kazanır. Kimi zaman hayatın genel akışını itiraz, kimi zaman da olup bitene tam bir teslimiyetle şiirlerine hayat veren şair, dolaylı bir iletişim dili kullanır. Günlük dilden farklılık gösteren şiir dili, insanî zaruretlere nedeniyle kullanılan bir üst dildir (Kundakçı ve Bacaklı, 2019: 2231). Şiir aynı zamanda bir başkaldırıdır. Hayatın içinden aldığı malzemelerle dünyayı yeniden düzenleyen ve kuran bir türdür. İletişim aracı olmakla birlikte gerçeklere dayalı coşkulu bir söylemdir (Akın,2001;121-122). Bir düşünme biçimi ve sanat formu olarak şiir hem şairinin hem de okurunun ve dinleyicinin suurunu uyandırmayı, onun bilincini yeniden kurmayı hedefler. Böylelikle insan hem kendi hayatına hem de toplumsal hayata müdahale edebilme yeteneği kazanır (Özdenören, 2017: 42).

Şairler, toplum hayatını hem somut hem de soyut olay ve durumlar yönüyle kaydeden ve nesiller arasında aktarımını sağlayan özel bir sanatın icracısıdır. Bu bakımdan hayata dair her durum ve olay şiire konu olabilir (Akın, 2001: 117). Bu gerçeğin yanı sıra şiirler şairlerin kişisel dünyasına dönük derin izler de taşır. Özellikle yalnızlık teması şairlerin en yoğun işledikleri temalardan biridir. İçerisinde yaşanan topluma yabancılaşma, Toplum tarafından anlaşılmama, sosyal hayata ayak uyduramama ve sahip olduğu hayattan memnuniyetsizlik gibi toplumsal yalnızlığa yol açan önemli sebeplerin yanı sıra şairin yalnızlığı neredeyse tabiatı gereğidir. Şairler duyuş, düşünüş ve kavrayış bakımından kalabalıklar içerisinde bile özge bir farkındalıkla yaşadıklarından hiç kimseye benzemeyen bir ruh dünyaları vardır. Onları diğerlerinden ayıran bu özge tutum derin ve değişmez bir yalnızlık hâlinin de sebebidir (Yapıcı, 2020: 774).

Yalnızlık insanın tabiatında olan bir duygudur. Her insanda farklı bir şekilde tezahür eder. Yalnızlık

duygusu, genel anlamıyla kişinin diğer insanlardan ve etrafını çepeçevre saran dünyadan bir şekilde uzaklaşması ya da onlar tarafından uzaklaştırılması anlamına gelir (Yapıcı,2020;776). Kendi varlığını kavrayan her insan, söz konusu yalnızlığın bilincine varır ve beraberinde dünyadan kopmayı gerektirirken diğer yandan da yaşama bağlanmayı gerektirir (Eren (estekanchi),2017;116). İşte şair Ceñicok, bu hakikatten hareketle şiirlerinde çocuksuzluk, özlem, ölüm ve yalnızlık gibi şahsi duyguların yanı sıra özellikle gençlere nasihatler yoluyla toplumsal birlik ve beraberlik, aile sevgisi ve ahlaki değerler üzerinden hayata tutunmalarına yönelik önemli tavsiyelerde de bulunmuştur.

Şair Ceñicok, Kırgız akınlık geleneği içinde çok önemli bir yere sahiptir. Atışmalardaki söz ustalığı ve kıvraklığı nedeniyle vefatından sonra da halk, birçok övgüye layık olan şairi “Rüzgârın yetişemediği Ceñicok, atışmaya dengi yok” diye güzel söz ve düşüncelerle yad etmişlerdir. Hayatı boyunca atışmalarda hiç yenilmeyen şair hakkında Prof. S. Zakirov da: “Şairlerin söz cambazları atışmalarda yenilmemiştir. Bu yönüyle halk arasında Toktogul ile Ceñicok’un kadri çok büyüktür.” diye şairin halk arasındaki öneminden bahsetmiştir (Akmataliev-Mukasov, 2015: 9). Şairin, dönemin ünlü şairleri; Nurmoldo, Esenaman, Arstanbek, Toktogul, Barpı, Korgool, Narkülbübu gibi şairlerle atışmaları mevcuttur.

Şiirlerinde çeşitli yönleriyle insanı, hayatı ve tabiatı konu alan Ceñicok, sosyal meselelerle ilgilendiği kadar insanın kendi duygu ve düşüncelerini ihtiva eden bireysel konulara da şiirlerinde yer vermiştir. Şair, ayrıca yaşadıklarından, gördüklerinden ve Kırgızların zengin kültüründen hareketle şiirlerinde dinleyicilerine öğütler de vermiştir. Küçük yaştan itibaren zor bir hayat geçiren Ceñicok, şiirlerinde hayatın zorluklarını işlemiş, dinleyicilerine kendi tecrübelerine dayanarak tavsiyelerde bulunmuştur (İkan, 2020,58-59). Şairin “ Ayt Ayt Dese (Anlat Anlat Dese)”, Dünüyö(Dünya), Turbaybı(), Sanat, Nasıyat(Nasihat), Terme(Derleme), Nakıl kep(Nasihat Söz), Ülgü Irlar(Örnek Şiirler), Caman Uul Cakşı Uul(Kötü Oğul İyi Oğul), Zamane, Akkan Su(Akan Su), Üy Bülöö(Aile), Akın Bolson(Şair Olsan) gibi didaktik ve felsefi derinliği olan şiirlerinin yanı sıra Calgız Tal(Yalnız Ağaç), Balam Cok(Çocuğum Yok), Köksuluu gibi şahsi hayatıyla ilgili yalnızlık ve hüznün motiflerinin ön planda olduğu şiirleri de mevcuttur.

Balam Cok” (Çocuğum Yok) Şiirinde Yalnızlık Duygusu

Şairin zorluklarla geçen sıkıntılı kaderli ömründeki bahtsız, mutsuz çocukluğu, ömürlük eşi Köksuluu’yu başkasına kaptırarak sonra tekrar elde etmesi, daha sonra ondan çocuk sahibi olamayışı gibi önemli olaylar şiirlerinde de kendini göstermiştir. Çocuksuzluk özlemi ile yanıp tutuşan Ceñicok’un sevdiği kız olan Köksuluu ile evlendikten sonra en çok istediği şey ise bir çocuklarının olmasıymış. Fakat bu istekleri yerine gelmediğinden dolayı hep bir hasret, bekleme ve üzüntüye maruz kalmıştır (Çikdemtepe,2020;46-47). Şair, bir çocuğunun olmayışının hüznünü sözlerinde ve şiirlerinde dile getirerek öldükten sonra da arkasında kendi namını taşıyıp mezarını dolaşarak ağlayacak bir evladı olmamasının üzüntüsünü dinleyicilere en acı bir şekilde aktarmıştır.

Kırgızlarda çocuk sahibi olmadan ölmek felaket sayılmaktadır. Çünkü Kırgızlarda özellikle erkek çocuğun olmaması demek; baba adının unutulması, ocağın sönmesi demektir. Kırgızlar için çocuk bir ömürdür, insanın hayatındaki bir yansıması ve soyun devamıdır. Bundan dolayı Kırgız ailelerin mutlu olma anlayışı doğrudan çocukla bağlantılı olmuştur. Kırgızlar çok eskiden beri ,balaluu üy bazar, balası cok üy mazar’ (çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar) diyerek çocuğa verdikleri önemi göstermişlerdir (Dıykanbeyeva,2011;182-183).

Kırgız Edebiyatında çocuksuzluğun oluşturduğu hüznü Ceñicok kadar etkili anlatan ve toplumu

etkileyen başka bir şair yoktur. "Balam Cok"- Ceñicok'un iç duygularını, hislerini bildiren, kaygı ve kederle dolu, okuyucuları kederlendiren en hazin şiirlerinden biridir. Şiirde, şair çocuksuzluğun kaygılı hayalini çizerek kendisinin kaygılarını, çocuklara olan muamelesini canlı bir şekilde göstermiştir. Şairin yüreğinden çıkan kederli düşünceler, kaygılar etkili bir şekilde tasvir edilmiştir.

Şairin ömrü boyunca ölümüne kadar yüreğini yakan, kalbini parçalayan, azap çektiren kederi ve üzüntüsü çocuksuzluk olmuştur. Bu üzüntü şairin göğsüne sığmadan kara duman gibi ağzından şiir olarak dökülmüştür. Nitekim S. Eraliev: "Ceñicok Kazan şehrinde şiirlerini kitap şeklinde bastırırım düşüncesiyle yolda giderken bir eve girerek orada geceleme ister. Ancak şairin geldiğini duyan çevre halk o eve toplanmış. O sırada Ceñicok "Balam Cok (Çocuğum Yok)" u söylemiş. Dinlemekte olanların gözlerinden yaş akarak hıçkır hıçkır ağlamışlar." diye anlatır (Akmataliev - Mukasov, 2015: 305).

"Balam Cok" şiiri, çocuksuzluk üzerinden şekillenen yalnızlık hissinin epik ve lirik bir dille işlendiği kudretli bir eserdir. Şiir boyunca geçen "Arkamda kalan oğul yok", "Kucağımda taşıyacak oğlum yok" gibi tekrarlar, şiirin yapısal ritmini yalnızlık üzerine kurar. Ceñicok'un yalnızlık temalı şiirleri sadece bireysel kederin ifadesi değil, aynı zamanda toplumla kurduğu ilişkiye bir çağrıdır. Süyünbay Eraliev'in aktardığı gibi, şairin "Balam Cok" şiirini okuduğu sırada dinleyicilerin hıçkır hıçkır ağlaması, bu yalnızlık hissinin kolektif bir rezonans yarattığını gösterir. Bu durum şiirin bireyler üzerinde yarattığı duygusal etkinin gücünü ortaya koyar. Şiirin önemli dizelerine tematik olarak bakacak olursak, Şair:

Argımak calı kayrılsa	Küheylanın yelesi kıvrılırsa
Tarmal emey em ne	Kıvırcık değil de nedir?
Özündön bala bolboso	Kendinden çocuk olmasa
Arman emey em ne	Üzüntü değil de nedir? (Akmataliyev-Mukasov,2015;91)

Burada Ceñicok, Küheylan gibi güçlü, asil bir varlığın bile yelesinin kıvrılması doğaldır; ama bu doğal süreci, çocuksuzluk gibi "doğal olmayan" bir boşlukla kıyaslar. "Çocuk olmasa, üzüntü değil de nedir?" sorusu retoriktir; hem içsel isyanı hem de toplumun sessiz yargısını dışa vurur. Dizeler, bireysel eksiklikle doğanın akışını kıyaslayarak dramatik bir yalnızlık sahnesi kurar. "Arkamda çocuk olmasa" Bu mısra, bireyin ölüm sonrası hatırlanma ve sosyal mirasını sürdürecektir bir evladın eksikliğini açıkça ortaya koyar. Şair için çocuğun yokluğu, yalnızca bir biyolojik eksiklik değil, kimliğin, hatıraların ve varlığın da yok olması demektir.

Buruluşt mürzömdü	Dönemeçteki mezarımı
Burulup barıp kim köröt	Dolaşıp gelip kim bakar
Burkurap çaşın kim tögöt	Ağlayıp yaşını kim döker
Arkamda kalgan uul cok	Arkada kalan oğul yok (Akmataliyev-Mukasov,2015;91)

Bu dizeler, ölümden sonraki yalnızlığı tasvir eder. Mezarın ziyaret edilmeyecek olması, toplum hafızasından da silinme endişesini yansıtır. Oğul yokluğu, bu devamlılığı kesintiye uğratan bir kırılma noktasıdır. Yalnızlık burada fiziksel sınırları aşarak ölüm ötesine taşınır.

Beş kolumda muunum cok	Beş parmağımda gücüm yok
Bel kıda turgan uulum cok	Dayanacağım oğlum yok
On kolumda muunum cok	Sağ elimde gücüm yok
Ordumdu basar uulum cok	Yerime geçecek oğlum yok (Akmataliyev-Mukasov,2015;90)

Burada şair, biyolojik ve sosyolojik güçsüzlüğünü aynı anda işler. “Beş parmakta güç yok” ifadesi bireysel olarak güçsüzlük; “yerime geçecek oğlum yok” ise toplumsal varlığın süreksizliği anlamına gelir. Oğul, sadece aile değil, kültürel mirasın da taşıyıcısıdır.

Argımak minip oynotmok	Küheylan binip oynatır idi
Adırğa taygan coylotmok	Kırlarda tazı gezdirir idi
Ak darıya boylomok	Ak deryayı boylar idi
Ak şumkar salıp oynomok	Akdoğan ile avlanıp oynar idi (Akmataliyev-Mukasov,2015;92)

Bu bölümde şair, sahip olmadığı oğulla yaşayabileceği düşsel bir yaşamı betimler. Avcılık ve doğa etkinlikleri geleneksel erkek eğitiminde önemli yer tutar. Burada oğul imgesi, ataerkil değer sisteminin doğal bir devamıdır. Oğulun yokluğu, aynı zamanda bu hayalleri gerçekleştirecek bir “devam eden özne”nin yokluğu demektir.

Kötörüp bala körböstön	Kucağıma alıp oğul görmeden
Küyütüm ketti içimde	Kaygılarım gitti içimde
Ay töbödön tüş boldu	Ay tepeden ögle oldu
Armanım kıyn küç boldu	Kederim aşırı zor oldu (Akmataliyev-Mukasov,2015;94)

Gün döngüsü, burada hayatın ilerleyişine benzetilmiştir. Güneşin tepedeki konumu, gün ortasını yani hayatın ortasını simgeler. Bu anda hâlâ kucağında bir çocuk görememiş olmak, şairin tüm ömrünün boşuna geçmiş olduğu duygusunu kuvvetlendirir. Keder artık sadece duygusal değil, varoluşsal bir yük haline gelmiştir.

Taşak bir cerde cürbödüm	Taşlı yerde dolaşmadım
Taytaylap bala süybödüm	Tay tay edip çocuk sevmedim
Kumdak bir cerde cürbödüm	Kumlu bir yerde dolaşmadım
Kucaktap bala süybödüm	Kucaklayıp çocuk sevmedim (Akmataliyev-Mukasov,2015;94)

Bu bölümde, çocukla oynama ve onu büyütme deneyiminin yokluğunun fiziksel bir mekânsal imgelerle dile getirildiğini görürüz. Taş ve kum imgeleri, yaşanmışlığın doğal zeminleridir; şair, bu zeminlerde yürümemiş olduğunu, yani yaşamadığını bildirir. “Tay tay etmek” gibi bebeklik dönemine özgü eylemlerin olmaması, babalığın yoksunluğunu somutlaştırır.

Cemcok’un şiirlerinde yalnızlık, sadece bir bireyin psikolojik durumunu değil; aynı zamanda bir toplumun değerler sistemindeki çatlakları da gösterir. Şairin çocuksuzluğu üzerinden işlediği yalnızlık, bireysel olduğu kadar toplumsal, dini ve kültürel açılardan da anlam yüklenir. Her dize, bu çok katmanlı yalnızlık duygusunu hem halk şiiri geleneklerine sadık kalarak hem de derin bir içsel gözlemle aktarmaktadır.

“Calgız Tal” (Yalnız Ağaç) Şiirinde Yalnızlık Duygusu

Şiirleriyle dönemine damga vuran Şair, küçük yaşta ailesi vefat ettiği için şiirlerine kendi yaşamını da katarak, hayatta ona maddi ve manevi her türlü desteği sağlayacak kişiler olan anne ve babasından yoksun yalnız başına ne gibi zorluklar yaşadığını “Calgız Tal” (Yalnız Ağaç) şiirinde anlatmıştır. Şairin yüreğine saplanan bu yalnızlık duygusu hayatının geri kalanında da devam etmiştir. Şair şiirde söğüt ağacına sorduğu sorularla aslında kendi iç dünyasını sorgulamıştır. Cemcok’un 15 yaşlarındayken

Kırgız Şair Ceñicok (Ötö) Kök Uulu'nun "Balam Cok" (Çocuğum Yok) ve "Calgız Tal" (Yalnız Söğüt) Adlı Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu / Kundakçı, M.

Taşkara Bey tarafından vitiligo(insan vücudunda beyaz lekeler oluşan deri hastalığı) hastalığına yakalandın, halkın arasında dolaşma- diye şairi uyarması ve Aksı bölgesine sürmesi, ayrıca şairin hayatındaki diğer yalnızlık hissi veren üzüntüleri de birleşince bir gün Bakayır denen yerde dolaşırken tarlanın ortasında tek başına duran söğüt ağacını görünce kendi yalnızlığını tarlanın ortasında bütün zorluklara rağmen tek başına duran söğüt ağacına benzeterek "Yalnız tal" (Yalnız Ağaç) şiirini söylemiştir (Akmataliyev,2015:87), (Abdırazakov, 1996: 40).

Bu şiir, İnsan ile tabiatın kaderinin her zaman birbiri ile uyumluluk içinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Örneğin, mevsimin- baharı, yazı, sonbaharı, kışı olması gibi bunlar insan ömründe de görülür. Meyvelerin tomurcuklanıp, çiçek açıp, sonbaharda meyve vermesi, tekrar yapraklarının sararması- bu insanda da tekrarlanır. Yalnızlık- hayvanlarda, canlılarda, bitkilerde hepsinde bulunur. (Abdırazakov, 1996:210) Şair, şiirde yalnız ağaca konuşarak ve onu konuşturarak adeta onunla sırlaşmıştır. Bu şiirde Ceñicok'un tabiatın bir parçası olan ağaçla diyalogu, ağacın canlanarak ona cevap vermesi, onunla sohbet etmesi şairin ustalığını, hayal gücünü göstermesi bakımından da çok önemlidir. Şair kısaca kendi içindeki yalnızlığı, hoşnutsuzluğu, kaygıyı, üzüntüyü, dönemindeki eşitsizliği, acımasızlığı, yalnız söğüt ile psikolojik paralelizm kurarak poetik düşüncelerle etkili bir şekilde anlatmaya çalışır.

Bakayır'da calgız tal	Bakayır'da yalnız söğüt
Balası cok baykuş tal	Çocuğu yok zavallı söğüt
Col boyunda calgız tal	Yol boyunda yalnız söğüt
Coldoşu cok baykuş tal	Yoldaşı yok zavallı söğüt
Kayrılıp gelip kongondoy	Dolaşıp gelip konacak
Kargaga tünök bolgundoy	Kargaya yuva olmuş gibi
Kanatı cok calgız tal	Kanadı yok yalnız söğüt
Kaygısı bol baykuş tal	Kaygısı bol zavallı söğüt
Burulup kelip kongondoy	Dolaşıp gelip konacak
Bulbulga tünök bolgondoy	Bülbüle yuva olmuş gibi (Alimov, 2003: 152)

Şair şiirin girişinden başlayarak yalnızlığı ve kimsesizliği şiirin temel konusu yapmıştır. Söğüt ağacı şiir boyunca toplumdan dışlanmış yalnız kalmış bir insan gibidir. Bu dizelerde hem Ceñicok'un hem de Söğüt ağacının yalnızlığı ve çocuğu olmaması hem duygusal hem de fiziksel olarak birbirlerine benzerlik yönü ele alınmıştır. İkinci dördlükte normal şartlarda ağaçlar kuşların hem yuvası hem de uğrak yeri olduğundan hareketle bu ağacın kanadı yok kuş gibi hareketsiz ve yalnız kaldığını belirtmiştir.

Butağı cok calgız tal	Dalları yok yalnız söğüt
Munduu bolgon baykuş tal	Üzüntülü olan zavallı söğüt
Sen bu cerde cok elen	Sen burada yok idin
Cerin kana calgız tal	Yerin hani yalnız söğüt
Aymaktuu çoğu camagat	Birlikte toplu yaşayan
Elin gana calgız tal	Halkın nerede yalnız söğüt?
Körünböysün irraaktan	Görünmezsin uzaktan
Karan kana calgız tal	Gölgen nerede yalnız söğüt (Alimov, 2003:153)

Şair şiirin 2. bendinde dalları yok zavallı ve yalnız söğüt derken kendi içinde çocuksuzluğun ve

tükenmişliğin, çaresizliğin derin üzüntüsünü yaşadığını dile getirir. Söğütle kendi arasında paralellik kurmaya çalışır. Şair şiirin devamında söğüt ağacına seslenerek yerin hani, halkın hani, görünmezsizn uzaktan diyerek söğütle dertleşir istifham sanatının inceliği ile zavallı söğüt ağacına sorular sorar. Şair bu sorularla aynı zamanda kendisinin de zamanla köklerinden koparıldığını, toplumdan uzaklaştırıldığını yalnızlık ve dışlanmışlık hissiyatı ile vurgular.

Tegerenip oynogon	Etrafında oyun kuran
Balan kana calgız tal	Çocuğun nerede yalnız söğüt?
İçke tartıp ketipsin	Zayıflayıp incelmişsin
Denen kana calgız tal	Bedenin nerde yalnız söğüt
Kötörüp cürüp çonoytkon	Elinde taşıyıp büyüten
Enen kana calgız tal	Annen nerededir yalnız söğüt?
Arkalap cürüp çonoytkon	Sırtına alıp büyüten
Atan kana calgız tal	Baban nerede yalnız söğüt? (Alimov, 2003:153)

Bu sorular şairin hayatın her anında yalnızlık yaşadığını, anne baba ve çocuk sevgisinden mahrum yaşadığını travmatik bir biçimde dile getirmektedir. Ağaç üzerinden yapılan bu sorgulamalar şairin aynı zamanda hayatındaki anne, baba, çocuk gibi en yakın destekçilerini kaybetmenin getirdiği psikolojik yıkımı da gözler önüne serer.

Özün calgız turasın	Kendin yalnız durmaktasın
Birin kana calgız tal	Eşin hani yalnız söğüt?
Özün menen bir tuugan	Kendin ile kardeş olan
İnin kana calgız tal	Kardeşin nerede yalnız söğüt?
Karaygan taldın birisin	Gölgeli söğüdün birisin
Kalın topton acırap	Gür ormanın dışında
Kanday calgız cürüsün	Nasıl tek başına yaşarsın?
Eki taldın birisin	İki söğüdün birisin
El-curtundan acırap	Halkından yurdundan ayrılp
Emne calgız cürüsün	Niçin yalnız dolaşmaktasın? (Alimov, 2003:154)

Şairin ağaçla konuşup dertleştiği bu dörtlüklerde, şairin soru sormaktan ziyade kendi ruh halini, yalnızlığını, tükenmişliğini kısaca kendi duygusal durumunu onaylatma ihtiyacı görülmektedir. Bu dizeler aynı zamanda şairde yalnızlığın getirdiği çaresizlikle hem ruhen hem de bedenlen çöküşün ifadesidir.

Cemcok’a Yalnız Ağacın (Söğüdün) cevabı:

Beş altı ooz söz kılıp	Beş altı kelime söz söyleyip
Angeme dükön kuradın	Hikâye şeklinde birleştirdin
Acırap turgan calgızdın	Ayrı duran yalnızın
Al-abalın suradın	Hal hatırını sordun
Ten tuşuna ee kılıp	Arkadaşın imişim gibi
Terip- tepçip suradın	Durumumu sordun
Telmerip turgan calgızdın	Köşede duran yalnızın

Kırgız Şair Ceñicok (Ötö) Kökô Uulu'nun "Balam Cok" (Çocuğum Yok) ve "Calgız Tal" (Yalnız Söğüt) Adlı Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu / Kundakçı, M.

Tegi-cayın suradın

Soyunu yerini sordun (Alimov, 2003:154)

Ağaç şiirin ikinci bölümünde şaire bir dost gibi cevap verir. Bu durum aynı zamanda doğa ile insan arasında kurulan karşılıklı anlayışı da beraberinde getirir. Ağacın bir insan gibi konuşması aslında Ceñicok'un kendi vicdanının sesidir. Şairin söğüdü konuşturması aslında kendisiyle diyaloga girmesidir. Bu aynı zamanda şairin kendini dışa vurma sürecidir. Bu kısımda doğa kişileştirilmiş doğrudan konuşur hale getirilmiştir.

Kara cerdin boorunda	Kara yerin bağrında
Kalğanın bar şöküldüü	Kalmış gibi halin var
Kaygırasın calgızca	Düşünüyorsun yalnız
Armanın bar şöküldüü	Hüznün var galiba
Kızıl-küngöy kıstoobuz	Kızıl yamaç kışlağın
Duşmanın bar şöküldüü	Duşmanın var galiba
Kızıl önün ker sarı	Kızıl yüzün sararmış
Büşmanın bar şöküldüü	Pişmanlığın var galiba (Alimov,2003: 155)

Söğüt burada şairin iç dünyasını çözmüş gibidir. Şairin duyguları ağaca geçer. İnsanla doğa arasında empatik bir bağ kurulur. Söğüt bu bölümde kendini anlatabilme şansı bulur.

Başka çaap caralap	Başına vurup yaralayıp
Pas bolgonum an için	Alçalmışım onun için
Tüzülüp çıkan buragım	Doğrulup çıkan budağım
Tündükçü kelip kesti ele	Usta gelip kesti idi
Tügönömün al için	Tükenmişim onun için
Aça çıkan butagım	Yeşerip çıkan dallarımı
Ala bakan kılam dep	Değnek yapacağım diye
Aşkanaga kuram dep	Mutfakta kullanırım diye (Alimov,2003:155)

Burada doğaya değer verilmeden doğanın devamlı sömürüldüğünü ifade eden bir eleştiri söz konusudur. Burada şair doğanın sömürülmesi kadar insanın da toplumsal anlamda tüketilmesini ele alır. Bu durum insan ve doğa üzerinden içsel bir hesaplaşmayı da beraberinde getirir.

Ar kim kelip kesti ele	Herkes gelip kesti böyle
Al sebepten tügöndüm	Onun için tükendim
Bul cerde calgız turganım	Burada yalnız durmamın sebebi
Bendege bolsun ubalım	Bendelere olsun vebalim
Angırap calgız turganım	Ortada yalnız durmamın
Adamga bolsun ubalım	İnsana olsun vebalim. (Alimov,2003:156)

Ağaç bu dizelerde başına gelenleri insan üzerinden değerlendirir. Doğaya karşı sorumsuzluğun getirdiği tehlikeyi bireye karşı da aynı sonuçları doğuracağını belirtir. Ağaç herkesin kendisini sorumsuzca kesmesini ve içine düştüğü yalnızlığı insanlığa "vebal" olarak yüklemiştir. Aynı zamanda doğaya karşı işlenen hataların bir gün kendilerine döneceğini üstü kapalı olarak belirtmiştir.

Ceñicok:

Talda bolsan dalaydan	Söğüt de olsan eskidenden
Tegin emes ekensin	İçin boş değil imiş
Beriştelüü adamdan	Melek gibi olan insandan
Begine emes ekensin	Daha sağlam imişsin
Tört tülükütü malımdı	Dört çeşit hayvanlarımı
Tolgosuz bildin alımdı	Sıkıntısız bildin durumumu
Ak tanoo toru tayımdı	Beyaz burunlu doru tayımı
Ayıttırpay bildin cayımdı	Anlatmadan bildin halimi.
Tonogon senin şagındı	Kesip senin dallarını
Ayırğan baştan bağındı	Ayıran baştan bağını
Tentip ketken Ceñicok	Kaybolup giden Ceñicok
Zamanaga taarındı	Bu zamaneye darıldı (Alimov,2003:156)

Şiirde Ceñicok’un kapanış cevabı olarak şair, doğaya olan saygısını, doğayla kurduğu dostluk bağını ve içsel barışı dile getirir. Şair burada ağacı doğanın bir parçası değil aynı zamanda ruhunun bir yansıması olduğunu kabul eder. Şair burada doğayla kurduğu empati sonucu yalnızlığa karşı insanlığa çağrıda bulunmuştur.

Şiirlerin Şekil ve Yapısal Özellikleri

“Balam Cok” şiiri Ceñicok’un şekil ve yapı bakımından geleneksel Kırgız halk şiiri formlarıyla güçlü bir ilişki içerisindedir. Şiir, klasik halk edebiyatında olduğu gibi dörtlükler halinde kurgulanmıştır. Bu dörtlükler anlam bütünlüğü taşıyan ve genellikle tek bir tema veya duyguyu ifade eden birimlerdir. “Balam Cok”, yüzü aşkın dörtlükten oluşur. Bu durum şiiri, epik uzunlukta ama lirik yoğunlukta bir ağıt formuna yaklaştırır. Ceñicok’un bu şiiri Kırgız halk şiir geleneğine bağlı olarak serbest hece ölçüsünde yazılmıştır. Dize uzunlukları arasında küçük oynamalar görülse de, ritimsel denge sağlanmıştır. Şiirde tam uyak, yarım uyak ve zengin uyak örnekleri yaygındır. Örneğin:

Arkamda kalgan uul cok	“Arkamda kalan oğul yok
Kötörüp bakkan uul cok	Kucağımda büyüten oğul yok” (Akmataliyev-Mukasov,2015:93)

Burada “yok” kelimesi hem redif hem de ahenk sağlayıcı unsur olarak öne çıkar. Bazı dörtlüklerde şair doğrudan kendisiyle, bazen de eşine ya da Tanrı’ya hitap eder. Bu durum, şiire dramatik bir yapı kazandırır. Şiir “ben” diliyle yazılmıştır. Bu durum, şiiri doğrudan şairin yaşamına bağlar. “Balam Cok” şiiri, Kırgız halk şiiri geleneğine sıkı sıkıya bağlı, ama aynı zamanda bireysel lirizmi modern bir dille harmanlayan bir yapıdadır. Şiirin dörtlük yapısı, doğa imgeleriyle kurulan karşıtlığı, dizilişi ve ahenk unsurları ile zenginleştirilmiş formu sayesinde sadece tematik değil, biçimsel olarak da halk hafızasında yer edinebilecek güçlü bir eser hâline gelmiştir.

“Calgız Tal” şiiri toplam 19 bent ve 79 dizeden oluşmaktadır. Şiir geleneksel Kırgız halk şiiri biçiminde hecenin 7’li 8’li kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye düzeni olarak daha çok yarım ve tam kafiye kullanılmıştır. Ayrıca istifham (soru sorma) sanatı ve teşhis (kişileştirme) teknikleri sıkça kullanılmıştır. Şiirde tezat, tekrar (tekrar), mecaz sanatlarından da faydalanılmıştır. Ağaç, insan gibi konuşur ve dert yanar:

"Ceriñ kana calgız tal? / Yerin hani yalnız söğüt?"

Kırgız Şair Ceñicok (Ötö) Kökô Uulu'nun "Balam Cok" (Çocuğum Yok) ve "Calgız Tal" (Yalnız Söğüt) Adlı Şiirlerinde Yalnızlık Duygusu / Kundakçı, M.

"Balañ kana calgız tal? / Çocuğun hani yalnız söğüt?"

Şiirde ayrıca mısra başı kafiye de örnekler mevcuttur.

Teñ tuşuña ee kılıp,

Terip-tepçip kuradıñ.

Telmirip turgan calgızdın

Tegi-cayın suradıñ. Te:mısra başı kafiye

Kara cerdin boorunda Ka:mısra başı kafiye

Kalganıñ bar şöküldü.

Kaygırasıñ calgızga,

Armanıñ bar şöküldü. (Kayıpov,1981:50-51)

Sonuç

Ceñicok'un "Balam Cok" ve "Calgız Tal" adlı şiirleri, bireysel trajediyi halk edebiyatı geleneğiyle yoğurarak evrensel insani duygularla hitap eden nadide metinler arasında yer alır. Her iki şiir de Kırgız halkının sosyal yapısında önemli yer tutan "aile", "soy", "toplumsal aidiyet" gibi kavramları, şairin kişisel dramı olan çocuksuzluk ve yalnızlık temaları üzerinden yeniden inşa eder.

"Balam Cok", çocuğu olmayan bir bireyin hem sosyal hem metafizik düzeyde nasıl yalnızlaştığını anlatan güçlü bir hüznün şiiridir. Şairin ölümünden sonraki unutulma korkusu, toplum hafızasında silinme endişesi ve sevgi göstereceği bir varlığın eksikliği; şiirin her dörtlüğünde farklı bir metaforla derinleştirilmiştir. Şiir sadece bireysel bir kederin dışavurumu değil, aynı zamanda toplumsal rollerin ve beklentilerin şiirsel bir eleştirisidir. Şiir, çocuksuzluk kaygısı üzerinden birey ve toplum arasındaki bağın zayıfladığı, soyun tükenme korkusunun hissedildiği noktada yalnızlık artık kişisel değil, kolektif bir yaraya dönüşür.

"Calgız Tal" adlı şiiri ise, Ceñicok'un hem bireysel yaşantısından hem de içinde bulunduğu toplumsal koşullardan beslenerek ortaya çıkmış derinlikli ve çok katmanlı bir edebi eserdir. Doğa ile insan arasında kurulan karşılıklı anlayış ve empati üzerinden ilerleyen şiir, geleneksel sözlü kültürle modern duyarlılığı birleştirir. Şairin kendi içsel yaralarını, dış dünyayla hesaplaşmasını ve metafizik sorgularını doğa üzerinden dile getirmesi; şiirin hem kişisel hem de toplumsal bağlamda çok katmanlı okunmasına olanak sağlar. Ceñicok'un "Calgız Tal" (Yalnız Söğüt) adlı şiiri, Kırgız edebiyatının klasik şairlik geleneği içinde bireysel duyarlıkları ve toplumsal eleştiriyi birleştiren nadide eserlerden biridir. Şairin küçük yaşta ailesini kaybetmesi, hastalık sebebiyle halktan uzaklaştırılması ve çocuğu olmaması gibi yaşamsal kökenli trajediler, bu şiirde metaforik bir dille işlenmiştir. Ceñicok, bu şiiriyle sadece kendi döneminin değil, tüm zamanların "yalnız insan"ını anlatmayı başarmıştır.

Calgız Tal ile söyleşi Ceñicok'un şairliğindeki ustalığı ortaya koymanın yeni şeklidir. Başka şiirlerinden farklı olarak burada tabiatın bir parçası üzerinde durarak diyalog şeklinde oluşmuştur. Bu söyleşi, insan ile tabiatın ilişkisini göstermekle beraber, şairin kendisine ait kaygısını, kederini, kendi dönemindeki acımasızlığı, eşitsizliği, zamana karşı hoşnutsuzluğunu net ve açık bir şekilde yansıtmıştır. Yalnız ağaç-canlı bir karakter olarak, şairin kendi yaşadığı hayatın edebi ve sanatsal izidir. Şair, kendi hayatının özellikleri, olayları, durumu hakkında yalnız ağaç ile "sohbet ederek", gerçekçi bir sanatsal genellenmenin örneğini oluşturmuştur. Bu şiir; Kırgız edebiyatında, edebi şekli bakımından da ortaya çıkış yöntemi bakımından da şairlerde çok nadir görülen bir şiir olup, şairlik hünerin sınırsız imkânlarının olduğunu kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak Ceñicok’un bu şiirleri, klasik Kırgız edebiyatında bireysel duyguların derin ve estetik bir şekilde ifade edilebileceğinin örneklerinden biridir. Aynı zamanda Ceñicok’un şairlik kudretini ve edebi düşünce zenginliğini gösteren bir başyapıttır. Bu şiirler, sadece bir bireyin haykırışı değil; aynı zamanda geleneksel toplumun içinde görmezden gelinen kırılanlıkların güçlü birer poetik tanıklığıdır.

Her iki şiirde de doğa imgeleri, ses oyunları, tekrarlar ve halk söyleyiş biçimleri dikkat çekici şekilde kullanılmış; biçim ve içerik uyumu mükemmel düzeyde kurulmuştur. Ceñicok, kişisel acısını şiirle evrenselleştirirken, Kırgız halk şiirinin estetik yapısını da derinleştirerek dönemin ötesine taşımıştır.

Kaynakça

- Abdırazakov, A. (1996). *Tökmölök cana körkön çıkarmacılık*. Bişkek.
- Akın, G. (2001). *Şiiri düzde kuşatmak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akmataliev, A. (2012). *Kırgız edebiyat tarihi* (Cilt 5). Bişkek: Poligrafumresursı.
- Akmataliev, A., & Mukasov, M. (2015). *Büyük şairler serisi: Ceñicok* (Cilt 3). Bişkek: Biyiktik Plus.
- Çikdemtepe, A. (2020). *Kırgız şair Ceñicok'un şiirlerinde muhteva üzerine bir değerlendirme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Dişkanbeyava, M. (2011). Kırgız Türklerinde erkek çocuğun önemi ve edebi eserlere yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 46, 181–194.
- Eren, H. (2017). Necip Fazıl'ın şiirlerindeki yalnızlık. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 10, 115–133. <https://doi.org/10.16947/fsmia.372613>
- İkan, E. (2020). *Kırgız akın Ceñicok'un hayatı, şiirleri ve sanatı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü.
- Kayıpov, S. (1981). *El ırçıları*. Frunze: Kırgızistan Yayınları.
- Kundakçı, M. (2019). *Kırgız şiirinde akan su*. Ankara: Bengü Yayınları.
- Kundakçı, M., & Bacaklı, Y. (2019). Şakerim Kudayberdiulı'nın şiirlerinde düşünme hâlleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3, 2229–2242.
- Özdenören, R. (2017). *Edebiyat ve hayat*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ulanbek, A. (2003). *Kırgızistan'da akınlar ve akınlık geleneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yapıcı, F. (2020). Necip Fazıl Kısakürek ve Mihail Yuryeviç Lermontov'un şiirlerinde yalnızlık. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 774–790.